

Mediji u službi udaljavanja Srbije od EU

Vuk Velebit
Politikolog

Srbija i dalje nastavlja da ide svojim evropskim putem – bila je jedna od glavnih spoljopolitičkih poruka premijerke u izlaganju svog ekspozea u Narodnoj skupštini. Na taj način aktuelna vlast je još jednom u ovih osam godina potvrdila svoje spoljopolitičko opredeljenje koje za cilj ima članstvo Srbije u EU. Međutim, Srbija ove godine nije otvorila nijedno pregovaračko poglavlje, što je jedina merljiva jedinica našeg približavanja, odnosno udaljavanja od članstva. Štaviše, Srpska napredna stranka je svojim metodama vladanja i kreiranjem unutarpolitičke atmosfere nesumnjivo udaljila Srbiju od ovog puta. Medijska slika Srbije takođe govori o namerama vlasti da narativno Srbiju udaljava od Evrope, a približava partnerima sa Istoka, sa kojima Srbija nema ni približnu saradnju kakvu ima sa evropskim državama.

Jedna od bitnih napomena za razumevanje izveštavanja medija jeste uticaj vlasti na medije u Srbiji, a samim tim i uticaj na kontrolu narativa.

I tu pre svega mislim na medije sa nacionalnom frekvencijom koji su pod direktnom kontrolom vladajuće stranke, kao i na štampane medije (tabloide bliske vladajućoj partiji koji se nalaze u privatnom vlasništvu, ali svoje izvore finansiranja nalaze u oglašavanju javnih preduzeća i državnim fondovima). Država putem različitih oblika arbitratnog i netransparentnog finansiranja provladinih medija vrši uticaj na te medije. Ali, vlast više ne mora toliko ni da utiče na urednike ovih medija zato što je stvorena atmosfera gde svi znaju šta je dozvoljeno da se piše, a šta nije.

Nesumnjiv je utisak da ovi mediji koji imaju najveći uticaj na formiranje javnog mnjenja kreiraju antievropski narativ. Evropska unija se gotovo nikada ne pominje u pozitivnom kontekstu, već uglavnom kao ucenjivač koji Srbiju stavlja pred izbor EU ili Rusija ili se o njoj govori kao o izvoru naše konfrontacije sa Istokom.

Jedan od najboljih pokazatelja za ovu tvrdnju jesu istraživanja javnog mnjenja gde građani uvek na prvo mesto stavljaju Rusiju, a sada i Kinu, kada je reč o stranim donacijama i pomoći, samo zato što su ove države takvima predstavljene u medijima, dok zvanični podaci govore da najviše strane pomoći i investicija dolazi upravo iz Evropske unije. Zahvaljujući uređivačkim politikama koje veličaju prijateljstva Srbije i Rusije ili Srbije i Kine, Evropska unija i njene članice nemaju priliku da zauzmu mesto koje im pripada. Takvim izveštavanjem se kod građana jačaju određeni narativi, dok se proevropski narativ pažljivo sakriva i ne dozvoljava da ispliva ni u jednom trenutku. Mediji ne bi trebalo da učestvuju u kreiranju ni jednog jedinog narativa koji ima za cilj da prikaže neka partnerstva boljim ili gorim nego što jesu, već bi narative trebalo isključivo bazirati na činjenicama. U slučaju Evropske unije činjenice i brojke govore vrlo jasno, ali se onda postavlja pitanje zbog čega se naša saradnja sa Zapadom najčešće prikriva ili obezvređuje.

Postoji nekoliko teza ili odgovora na pitanje zbog čega se određeni narativi kreiraju u ovom slučaju – bilo da su oni posledica uređivačke politike tih medija ili da oni dolaze sa vrha vlasti. Iako mnogi govore o ruskom uticaju u Srbiji, taj uticaj je politički vrlo ograničen imajući u vidu da od 2000. godine do danas nijedna prorуска politička opcija nije osvojila vlast, a oni koji su danas nosioci vlasti prethodno su morali da promene svoj proruski i nacionalistički narativ ka prozapadnom kako bi došli na vlast. Istovremeno, nijedna vlast u poslednjih petnaest godina nije vodila antirusku politiku – uvek negujući bliske prijateljske odnose.

Jedan od glavnih razloga zbog kojih se obimno i senzacionalno piše o Rusiji u dnevnoj štampi jeste taj što takve priče i naslovi prodaju novine znajući da je srpsko javno mnjenje dosta usmereno ka Rusiji zbog podrške koju Rusija pruža Srbiji u vezi sa kosovskim pitanjem.

Ako bismo unazad pogledali izveštavanje domaćih medija, videli bismo da se čak daleko više piše o ruskom predsedniku Putinu nego o samoj Rusiji.

„Informer“ je u 2017. godini više od 90 puta na naslovnoj strani imao Putina, a odgovor urednika tog tabloida bio je da Putin na naslovnoj strani povećava tiraž pošto ga narod voli. U istoj godini u pet dnevnih novina (Informer, Večernje novosti, Kurir, Blic, Alo) bilo je čak 895 tekstova o Rusiji i ruskom predsedniku.

Sa druge strane, izveštavanje o odnosima Srbije i EU je uglavnom površno, faktografsko i bez ikakve analize procesa pridruživanja. U tom izveštavanju nema mesta za senzacionalizam kao kad se govori o ruskom naoružanju i svemoći ruskog predsednika što, po mišljenju urednika tabloida, diže tiraž dnevnih novina. Ipak, mislim da se odnos medija prema Evropskoj uniji kreira na osnovu odnosa vlasti prema EU pa tako, čim postoje neke pohvale od strane predstavnika EU ili se otvaraju određena pregovaračka poglavlja – piše se pozitivno, ali kako se pomene normalizacija odnosa sa Kosovom, onda mediji počinju da izveštavaju negativno. Dodatno, vlast kreiranjem takve uređivačke politike sebi bliskih medija diže svoju cenu u pregovorima sa zapadnim partnerima kako bi se stvorila slika da u Srbiji postoje veliki pritisci i otpori približavanju Srbije Zapadu.

Mislim da najveću cenu takvih kontradiktornih narativa vlasti plaćaju građani kojima se istovremeno govori kako želimo da budemo deo Unije, ali ta EU je protiv Srbije i srpskih interesa. Zbunjeni i dezinformisani, građani većinski ne mogu da formiraju svoje stavove na osnovu činjenica i istinitih informacija, već na osnovu toga šta u tom trenutku vlast želi da postigne zarad ličnih interesa.

Upravo zbog takvih narativa građani imaju odbojnost prema onome što EU predstavlja, a uvek se propušta prilika da se o EU izveštava kroz prizmu boljeg životnog standarda, boljeg obrazovanja, kulture, povezanosti, jačanja infrastrukture i svemu onome što bi doprinelo poboljšanju svakodnevnog života svakog od nas.